

قلمرو، اعتبار و استنادسازی ادله الکترونیکی

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

۱۳۹۶

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

سرشناسه	:	معینیان، محمدعلی، ۱۳۷۱ -
عنوان و نام پدیدآور	:	قلمرو، اعتبار و استنادسازی ادله الکترونیکی/ محمدعلی معینیان.
مشخصات نشر	:	تهران: آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۲۸ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۹۹۹-۱۳-۳
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	شواهد الکترونیکی
موضوع	:	ادله و شواهد (حقوق)
موضوع	:	ادله اثبات دعوی
موضوع	:	شواهد الکترونیکی - ایران
موضوع	:	ادله اثبات دعوی - ایران
موضوع	:	قضای الکترونیکی - قوانین و مقررات
رده بندی کنگره	:	۸۰۶ / ۵ / ۴۲۶۹۲۲ K
رده بندی دیویی	:	۱۰۶۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۲۱
Electronic evidence	:	شواهد الکترونیکی
Evidence (Law)	:	ادله و شواهد (حقوق)
Evidence, Demonstrative	:	ادله اثبات دعوی
Electronic evidence - Iran	:	شواهد الکترونیکی - ایران
Evidence, Demonstrative- Iran	:	ادله اثبات دعوی - ایران
Digital signatures - Law and legislation	:	قضای الکترونیکی - قوانین و مقررات

ارشدان

مؤسسه آموزشی تالیفی ارشدان

قلمرو، اعتبار و استنادسازی ادله الکترونیکی	■ نام کتاب:
محمدعلی معینیان	■ تألیف:
آموزشی تالیفی ارشدان	■ ناشر:
اول	■ ویرایش:
اول ۱۳۹۶	■ نوبت چاپ:
دکتر بهاره معینیان	■ ویراستار علمی:
www.irantypist.com	■ حروفچینی و صفحه آرایی:
www.irantypist.com	■ طراحی و گرافیک:
۹۷۸-۶۰۰-۸۹۹۹-۱۳-۳	■ شابک:
۱۰۰۰	■ شمارگان:
www.arshadan.com	■ مرکز خرید آنلاین:
www.arshadan.net	■ مرکز پخش و توزیع:
۰۲۱۴۷۶۲۵۵	■ قیمت:
۲۵۰۰۰ تومان	

فهرست

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
بخش ۱: مفاهیم، ویژگی ها، قلمرو و انواع ادله الکترونیک / ۱۹	
فصل اول: مفاهیم و انواع ادله الکترونیک.....	۲۱
مبحث اول: مفاهیم ادله الکترونیک.....	۲۱
گفتار اول: تعریف ادله.....	۲۲
گفتار دوم: تعریف ادله سنتی.....	۲۴
گفتار سوم: تعریف داده پیام.....	۲۵
گفتار چهارم: تعریف ادله الکترونیک.....	۲۶
مبحث دوم: ویژگی های ادله الکترونیک.....	۲۷
مبحث سوم: ارزش و اهمیت ادله الکترونیک.....	۳۱
مبحث چهارم: کشف و شناسایی و جمع آوری ادله الکترونیک.....	۳۳
مبحث پنجم: منابع ادله الکترونیک.....	۳۵
مبحث ششم: ارکان اصلی دلیل الکترونیکی (ویژگی های ذاتی).....	۴۰
گفتار اول: دستیابی.....	۴۰
گفتار دوم: اصالت.....	۴۲
گفتار سوم: دقت.....	۴۵
گفتار چهارم: امنیت.....	۴۷
گفتار اول: دلیل الکترونیکی عادی.....	۴۸
بند اول: تعریف دلیل الکترونیکی عادی.....	۴۸

بند دوم: ساختار دلیل الکترونیکی عادی	۴۹
گفتار دوم: دلیل الکترونیکی مطمئن (دلیلی در حکم سند رسمی)	۵۰
بند اول: تعریف دلیل الکترونیکی مطمئن	۵۰
بند دوم: ساختار دلیل الکترونیکی مطمئن	۵۱
گفتار سوم: ادله الکترونیک رسمی (سند رسمی الکترونیکی)	۵۳
فصل دوم: قلمرو و جایگاه ادله الکترونیک	۵۷
مبحث اول: جایگاه ادله الکترونیک در حقوق ایران	۵۷
مبحث دوم: حواء عمومی ناظر بر ادله الکترونیک	۵۹
گفتار اول: ویت پدیدآورنده ادله الکترونیک	۵۹
بند اول: انواع سوابق الکترونیکی	۶۰
گفتار دوم: مراحل شناسایی ویدیه آورنده ادله الکترونیکی	۶۱
بند اول اعطای هویت	۶۲
بند دوم: اعطای شناسه	۶۲
بند سوم: تأیید	۶۳
مبحث سوم: رفع تعارض بین ادله الکترونیک با ادله سنتی اثبات دعوی	۶۴
مبحث چهارم: جهات قوت و ضعف ادله الکترونیک و چالش های پیش روی آن	۶۵
گفتار اول: جهات قوت و ضعف ادله الکترونیکی	۶۵
بند اول: جهات قوت ادله الکترونیکی	۶۵
گفتار دوم: مشکلات و چالش های پیش روی ادله الکترونیک	۶۷
نتیجه گیری بخش اول	۷۰

بخش دوم: میزان اعتبار ادله الکترونیک در دادگاه ها با نگاهی به اشکال و

اعتبارات آن / ۷۳

فصل اول: امضای الکترونیک و اشکال آن	۷۵
مبحث اول: امضاء الکترونیک	۷۵

گفتار اول- تعریف امضای الکترونیک.....	۷۶
گفتار دوم: تفاوت میان امضای الکترونیکی و امضای سنتی	۷۸
گفتار سوم: اهمیت امضای الکترونیک	۸۰
گفتار چهارم: انواع امضای الکترونیک	۸۰
بند اول: امضای الکترونیکی عادی (ساده)	۸۱
بند دوم: امضای الکترونیکی مطمئن	۸۲
گفتار پنجم: اشکال امضای الکترونیک	۸۳
بند اول: امضای الکترونیکی (رقمی سازی)	۸۳
بند دوم: امضای الکترونیکی با قلم الکترونیکی	۸۴
بند سوم: امضای الکترونیکی بر مبنای رمزنگاری	۸۵
بند چهارم: امضای دیجیتال (رمزنگاری دیجیتالی)	۸۵
بند پنجم: امضای مبتنی بر رمزنگاری (رقمی سازی)	۸۶
گفتار ششم: شرایط صحت امضای الکترونیکی مطمئن	۸۸
گفتار هفتم: نحوه اعتبار و استناد به امضای الکترونیکی	۹۰
مبحث دوم: تعارض دلایل	۹۱

فصل دوم: اعتبار و استنادپذیری ادله الکترونیکی و نحوه اجرای آن در

دادگاه‌ها	۹۳
مبحث اول: شرایط لازم برای اعتبار ادله الکترونیک	۹۴
مبحث دوم: نحوه استناد به ادله الکترونیک	۹۶
مبحث سوم: ارزش اثباتی دلیل الکترونیکی عادی	۱۰۰
مبحث چهارم: ارزش اثباتی دلیل الکترونیکی مطمئن	۱۰۲
مبحث پنجم: نحوه ارائه ادله الکترونیک در دادگاه‌ها	۱۰۴
گفتار اول: شهادت الکترونیکی	۱۰۵
بند اول: اشکال ارائه شهادت به صورت الکترونیکی	۱۰۵
بند دوم: اعتبار شهادت الکترونیکی	۱۰۶
گفتار دوم: اقرار الکترونیکی و میزان اعتبار آن	۱۰۷
مبحث ششم: بررسی نحوه عملکرد ادله الکترونیک در دعاوی ایران	۱۰۹

مبحث هفتم: بررسی نحوه عملکرد ادله الکترونیک در دعاوی خارجی (امریکا/استرالیا).

۱۱۱.....

۱۱۴..... نتیجه بخش دوم.....

۱۱۵..... نتیجه گیری.....

۱۱۷..... منابع و مأخذ.....

۱۱۷..... منابع فارسی.....

۱۲۳..... منابع انگلیسی.....

۱۲۵..... فهرست واژگان و اصطلاحات.....

www.ketab.ir

مقدمه

الف) بیان موضوع

یکی از مباحث بسیار مهم در کاربردی در نظام های حقوقی، مبحث مربوط به ادله الکترونیک و نحوه استناد به آن در دادگاه ها می باشد. امروزه با ظهور ابزارهای جدید اطلاعاتی و ارتباطی، روش های جدید برای برقراری ارتباط و تولید و ذخیره اطلاعات به وجود آمده است. استفاده از این روش ها در روابط تجاری روزمره مردم، موجب ایجاد نوعی جدید از دلیل، با ماهیتی متفاوت نسبت به دلیل الکترونیکی گشته است. همان طور که می دانیم برای اینکه دلیل در دادگاه قابلیت استناد داشته باشد باید ویژگی ها و عناصر اصلی دلیل را دارا باشد. به عبارت دیگر ویژگی ها و عناصر اصلی یک دلیل قضایی قابل قبول عبارتند از امضاء، دستیابی، اصالت و صحت است. همان طایر که می دانیم دلیل الکترونیکی امری است که بر گرفته از فناوریهای نوین که راهنما و سازگار وقوع واقعه دیگری است.

دلایل سنتی اثبات دعوی عبارتند از: اقرار، اسناد کتبی، شهادت، امارات، قسم، که این دلیل را از این جهت ادله سنتی می نامیم که در نگاه اول دلایل اثبات در محیط های الکترونیکی و دیجیتالی را در بر نمی گیرد، اما ادله الکترونیک یا ادله نوین در دعاوی الکترونیک متفاوت تر از ادله سنتی می باشد، که این مطلب در روند قانونی قابلیت استناد ادله الکترونیک در دادگاه ها یا در قوانین تجارت الکترونیک و سایر قوانین مرتبط قابل بحث و بررسی است. با وجود آنکه ماهیت دلیل الکترونیک متفاوت از دلیل سنتی است می توان با بکارگیری روش های فنی، عناصری را که قانون برای اعتبار دلیل لازم می داند

از دلایل الکترونیکی تامین کرد، به همین جهت قانون تجارت الکترونیک ضمن برابر شمردن داده پیام و امضای الکترونیکی با نوشته و امضای سنتی، دلیل الکترونیک را بعنوان نوعی جدید از دلیل معتبر تلقی کرده و واجد ارزش اثباتی می‌داند. حال مقصود بررسی دلایل الکترونیک (دلیل عادی، دلیل مطمئن و دلیل رسمی الکترونیکی) و معرفی ارزش اثباتی و نحوه استناد به ادله الکترونیک و نحوه اعمال آن در دعاوی و میزان اعتبار آنها در این طرح مهم می‌باشد.

ب) دلایل انتخاب موضوع

امروزه، میزان درخواست‌ها و کاربردهای سیستم‌های ارتباطی جهانی مدرن به همراه افزایش استفاده از اینترنت در سامی امور زندگی افراد، انواع مختلفی از ادله را به وجود آورده است. اساساً یک سیستم مخابراتی جهانی و مدرن به طور معمول اطلاعاتی را ایجاد می‌کند که تنها در قالب الکترونیکی ذخیره می‌شوند. در بسیاری از موارد بدون استناد از ادله الکترونیکی موضوعات و جرایم قابل اثبات نیستند. مطالب بسیاری هستند که تایپ و یا ذخیره شده‌اند و هیچ‌گاه به صورت کتبی در نمی‌آیند و حتی خود فرد از ذخیره چنین اطلاعات مهمی بی‌اطلاع است.

بر این اساس لازم است که حقوقدانان جامعه به اهت و ساخت این دلایل پی‌ببرند در غیر این صورت به اشتباهات بزرگ در عملکرد و تصمیم‌گیری مواجه خواهند شد.

علاوه بر این در قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران اشاره‌ای به این مطالب از جمله اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیکی و کاهش ارزش ناگذاری مورد توجه قرار گرفته است که این مطالب ضرورت جایگاه ویژه ادله الکترونیک و ضرورت بررسی و تحقیق در خصوص مسایل مختلف فنی و حقوقی آن را روشن می‌کند.

ج) نقد ادبیات موضوع

در حوزه تجارت الکترونیک به طور عام و در بخش ادله الکترونیک به طور خاص، مقالات و کتب متعددی نگاشته شده است، که بیشتر حاوی مطالبی در خصوص اصول

کلی تجارت الکترونیک، انعقاد قراردادهای الکترونیکی، امضای الکترونیکی و مسایل مربوط به جرایم رایانه ای و اینترنتی بوده است، با این حال در رابطه با سابقه تحقیقات در این حوزه (ادله الکترونیک) نیز باید اشاره نمود که تا کنون چندین مقاله و کار تحقیقاتی در خصوص ادله الکترونیک در حوزه های حقوقی و جزایی تالیف و منتشر شده است، از آن جمله می توان به یک کتاب در حوزه تجارت الکترونیک با عنوان ادله الکترونیک اثبات دعوا که در سال ۸۴ اشاره داشت که اکثر مطالب آن مربوط به مباحثی همچون مقایسه ادله سنتی با ادله الکترونیک، ماهیت داده پیام ها و همچنین بخش دوم کار خود را به بیان امضای الکترونیکی پرداخته است .

کتاب حاضر با اشاره اجرائی به مباحث فوق در صدد است که نوع جدیدی از مباحث را بیان نماید که می توان به این موارد اشاره داشت: چگونگی ارائه این اسناد مانند ارائه شهادت به صورت الکترونیک یا شهادت بر خط در دادگاه ها، نحوه استناد به ادله الکترونیک و نحوه اعمال آن در دعاوی ، نحوه اجرا ادله الکترونیک مانند سیستم مدیریت پرونده که یکی از گام های مهم در نظام ادله الکترونیک در ایران می باشد، که این مباحث با توجه به اهمیت آن در حال حاضر می توان دارای اهمیت زیادی باشد و به همین لحاظ جای کار روی این مباحث وجود خواهد داشت .

(د) سوال اصلی

- اشکال و اعتبارات و نحوه استناد به ادله الکترونیک در دادگاه ها به چه نحو است ؟

(ه) سوال های فرعی

- بررسی انواع ادله الکترونیک و ارزش اثباتی هر یک از آنها به چه صورت خواهد بود ؟
- بررسی ادله الکترونیک در مقایسه با ادله سنتی به چه نحو می باشد ؟

ز) فرضیه

با توجه به گسترش استفاده از فناوری های رایانه‌ای و مخابراتی در زمینه های گوناگون و افزایش استناد به ادله الکترونیکی و دیجیتالی، در صورتی که این ادله توسط محاکم و در جریان دادرسی مورد پذیرش واقع نشود، با بحرانی جدی مواجه خواهیم شد. به این ترتیب، قوانین مختلفی در سطح بین‌المللی و در سطح کشورها، در خصوص ادله الکترونیکی، تجارت الکترونیکی و امضای الکترونیکی به تصویب رسیده است و قابلیت استناد ادله الکترونیکی در آن ها به عنوان یک اصل مورد پذیرش قرار گرفته است. در کشور ما نیز پذیرش استناد پذیری ادله الکترونیک در قانون تجارت الکترونیکی و قانون جرایم رایانه‌ای مورد پذیرش بین قانونگذار قرار گرفته و شرایط و قواعد مختلفی در این خصوص مقرر گردیده است. مطابق قانون تجارت الکترونیکی ایران، انواع مختلف ادله الکترونیکی از حیث قابلیت استناد و ارزش اثباتی با یکدیگر تفاوت داشته و همچنین قانونگذار ضمن پذیرش ارزش اثباتی آن ها، آن ها را در حکم اسناد معتبر و غیر قابل انکار معرفی نموده است.

ح) روش تحقیق

در این کتاب با روش توصیفی، تحلیلی و ترویجی و همچنین بررسی مسایل مربوط به ادله الکترونیک و استناد پذیری آن پرداخته می‌شود و جهت دسترسی به اطلاعات نیز از روش کتابخانه‌ای و جستجو در منابع اینترنتی نیز بهرمنند گردیده.

ی) سازماندهی تحقیق

در این کتاب، جهت بررسی ادله الکترونیک در دادگاه ها و نحوه استناد به آن را در دو بخش کلی سازماندهی شود:

بخش اول: مربوط به معرفی و تعاریف ادله الکترونیک و بیان ویژگی ها و چالش های پیش روی آن و همچنین جهات قوت و ضعف آن و همچنین کشف و شناسایی ادله و

ارزش و اهمیت آن و داده های الکترونیکی می پردازیم، به طور واضح در این فصل به بررسی کلیات در خصوص ادله الکترونیک برای رسیدن به درک و شناخت بهتر از ادله، ماهیت و ویژگی های آن و اهمیت غیر قابل انکار آن در عصر حاضر و نحوه شناسایی و همچنین به بیان مشکلات آن می پردازیم .

بخش دوم: مربوط به نحوه استناد پذیری این دلایل در دادگاه ها و نگاهی به انواع ادله و اعتبارات آنها در حقوق تجارت الکترونیک که باید مورد بررسی دقیق قرار بگیرند .

www.ketab.ir